

Rammeverk for oppgaveproduksjon i lokalt gitt skriftlig eksamen

Rammeverket for lokalt gitt skriftlig eksamen skal bidra til god kvalitet i eksamen og skal brukes av oppgavenemnder.

Rammeverket for oppgaveproduksjon er overordnet og gir ikke spesifikke rammer for hvert fag, men skal bidra til å styrke kvaliteten i arbeidet med eksamen i alle ledd.

Rammeverket henviser til paragrafer i opplæringsforskriften.

Dette rammeverket er et dynamisk dokument som vil revideres når det kommer endringer i lovverk og nye føringer for oppgaveproduksjon. I tillegg vil erfaringer fra oppgaveutviklere, sensorer og fagansvarlige i fylkeskommunene og Novari IKS kunne bidra til endringer.

Det er også utviklet et rammeverk for sensur av fag med lokal sensur. Denne finner du her: [Rammeverk for sensur](#)

Revidert 27.02.2026

Landssamarbeidet for lokalt gitt skriftlig eksamen

Det går fram av opplæringsforskriftens § 9-26 at det er fylkeskommunen som har ansvar for å utarbeide eksamensoppgaver til lokalt gitt skriftlig eksamen.

Fylkeskommunene har inngått et landsdekkende samarbeid om oppgaveproduksjon og sensur for alle skriftlige lokalt gitte eksamener.

Ansvaret for oppgaveproduksjon og sensur i de ulike fagkodene er fordelt mellom fylkeskommunene. Fagansvarlige i hver fylkeskommune har et overordnet ansvar for kvalitetssikring av eksamen og rekrutterer fagpersoner til oppgaveproduksjon og sensur fra fagmiljøer over hele landet. I tillegg samarbeider fylkeskommunene om samlinger for oppgavenemnder og sensorer. Landssamarbeidet koordineres av Novari IKS og bidrar til å sikre en lik og rettferdig eksamen og sensur for kandidatene.

Oppnevning av oppgavenemnder og sensorer

Fylkeskommunene oppnevner, så langt det er mulig, oppgavenemnder som består av minimum to oppgaveutviklere og én kvalitetssikrer. I tillegg benyttes en profesjonell aktør til språkvask og oversetting av eksamensoppgavene.

Fylkeskommunen oppnevner fagpersoner som sensorer i fag med oppmeldte kandidater. Alle besvarelser skal vurderes av to sensorer. Ved lokalt gitt skriftlig eksamen skal faglæreren til eleven ikke være sensor (§ 9-33).

Oppgavenemnder og sensorer skal, så langt det lar seg gjøre, rekrutteres fra flere fylkeskommuner. For at ansvarlig fylkeskommune skal komme i kontakt med fagpersoner som kan bidra med oppgaveproduksjon og sensur, er det viktig at skolene har foreslått sine faglærere som fagpersoner i aktuelle fagkoder i PAS. Fagpersoner som ikke har tilhørighet på en skole, kan foreslås av fylkeskommunen.

Kvalitetskriterier for utvikling av eksamen

Målet for oppgaveproduksjonen er å sikre at eksamen er mest mulig gyldig, pålitelig, rettferdig og håndterbar innenfor rammene som til enhver tid gjelder for oppgaveutvikling.

Pålitelighet (reliabilitet)

Pålitelighet handler om i hvilken grad vi kan stole på at eksamensresultatene gir et presist bilde av den kompetansen kandidaten viser på eksamen og ikke andre faktorer, som for eksempel sprikende vurderinger blant sensorer. Fordi eksamen har store konsekvenser for den enkelte, må påliteligheten være så høy som mulig. Litt forenklet kan vi si at vi øker påliteligheten ved å øke antallet oppgaver, utvikle tydelige vurderingskriterier og la sensorer vurdere oppgavene uavhengig av hverandre. Når påliteligheten er lav, kan vi ikke si sikkert hva det er vi måler til eksamen.

Gyldighet (validitet)

Gyldighet handler om at et resultat på en eksamen gjenspeiler den faglige kompetansen til en kandidat på en troverdig måte. Det betyr at oppgavene må være laget i tråd med beskrivelsen av kompetansen som eksamen er ment å måle, også kalt konstruktet. Oppgavene må også være innenfor beskrivelsen av fagets innhold slik det er definert i læreplanen. En forutsetning for å kunne si noe om at en eksamen er gyldig er at påliteligheten er tilstrekkelig høy.

Rettferdighet

Rettferdighet handler om at oppgaver, vedlegg og lignende verken skal være støtende for enkelte grupper, eller utilsiktet favorisere en gruppe framfor andre grupper for eksempel ved valg av tema, hvordan oppgavene er utformet eller hvordan vurderingskriteriene er utformet.

Håndterbarhet

Håndterbarhet handler om at valg av oppgaver må være tilpasset tidsrammen for eksamen og i tråd med tilgjengelige ressurser, som for eksempel hvilke hjelpemidler kandidatene kan bruke på eksamen.

Retningslinjer for utvikling av eksamensoppgaver

Et overordnet mål er at kandidaten får vise kompetansen sin på flere og varierte måter. Eksamensoppgavene må være tydelige, rettferdige og utarbeidet i tråd med krav til universell utforming og teknisk oppsett.

Novari IKS har utviklet maler for forsider, forberedelsesdeler og eksamensveiledninger som skal benyttes. Det er også utviklet oppgavemaler som kan benyttes dersom fagansvarlig og oppgavenemnda ønsker dette. Malene kopieres av fagansvarlig til egne mapper i EPS, og fagansvarlig må kontrollere at riktige maler benyttes.

Ressurser for oppgaveprodusenter og fagansvarlige

- Kunnskapsdatabasen inneholder god informasjon om oppgaveproduksjon i EPS. Det bør være det første stedet man sjekker hvis det er noe man lurer på. Her er lenke til [kunnskapsdatabasen](#).
- Brukerstøttetjenesten EPS-hjelp: Fagansvarlig kan melde inn spørsmål hvis de trenger hjelp eller råd i forbindelse med oppgaveproduksjon.
- Sjekklistene for faglig og teknisk kvalitetssikring ligger i mappen «brukerinformasjon» i EPS.

Læreplanen er utgangspunkt for det som prøves til eksamen

En forutsetning for at eksamen skal kunne gi riktig informasjon om kompetansen til kandidaten er at oppgavenemndene bruker læreplanen for å definere hva som kan prøves til skriftlig eksamen i faget. Eksamen skal være i samsvar med kompetansemålene i læreplanen (§ 9-25) og kompetansemålene skal forstås i lys av teksten om faget i læreplanen (§ 9-1). Eksamen skal gi kandidaten mulighet til å vise kompetansen sin i så stor del av faget som mulig ut fra eksamensformen (§ 9-25). Hvor stor del av kompetansen i faget som kan prøves til skriftlig eksamen kan variere, blant annet ut fra tidsramme og hvordan kompetansemålene er formulert i læreplanen. Dette er en viktig diskusjon som må tas i det enkelte fag.

Fagansvarlige i fylkeskommunene kan også bruke besvarelses- og sensurrapporter fra PAS i arbeidet med kvalitetsutvikling.

Fag med forberedelsesdel

Dersom det er forberedelsesdel til eksamen, skal det komme tydelig fram hvordan denne skal forberede kandidaten på utfordringer hen kan møte på eksamen. Dere må sikre at forberedelsesdelen ikke gir kandidatene mulighet til å bruke KI til å generere ferdigproduserte svar til eksamen. Det må derfor gjøres gode, faglige vurderinger både i utformingen av forberedelsesdelen og sammenhengen mellom forberedelsesdel og eksamen.

Bruk flere oppgaver og oppgavetyper

Gjennom å la kandidater svare på flere forskjellige oppgaver der det er tydelig hvilke deler av kompetansen som blir vurdert, forsterker vi påliteligheten og gyldigheten i eksamen. For å sikre dette, anbefales det i eksamener med åpne oppgaver å ha minimum tre oppgaver som utgangspunkt for å vurdere kandidatens svar. Valg av oppgavetyper henger sammen med hvilken kompetanse dere ønsker at kandidaten skal vise. Det finnes to hovedkategorier av oppgaver til eksamen:

- **Åpne oppgaver** der kandidaten skriver et eget svar
- **Lukkede oppgaver** der kandidaten velger fra gitte svaralternativer

Innenfor disse to hovedkategoriene finnes det flere ulike oppgavetyper som kan brukes: Dere kan lese mer om oppgavetyperne ved å følge denne lenken: [Oppgaver](#)

Det er generelt vanskeligere og mer tidkrevende å lage lukkede oppgaver enn å lage åpne oppgaver. Gevinsten med lukkede oppgaver er at de kan prøve kandidatens kompetanse uten at skriveferdighetene påvirker resultatet. Kandidaten får vist sin kompetanse på flere oppgaver, og de kan skåres automatisk. Begge deler gjør resultatet mer pålitelig. Det må imidlertid vurderes nøye i hvert enkelt fag hvilken kompetanse i læreplanen som eventuelt kan egne seg til denne typen oppgaver. Formuleringen av lukkede oppgavene vil ha stor betydning for hva de måler. Vær bevisst på å lage oppgaver som gir kandidaten muligheten til å vise selvstendig kompetanse, og unngå oppgaver som inviterer til avskrift fra medbragte kilder.

Både åpne og lukkede oppgavetyper skal i så stor grad som mulig kunne besvares direkte i eksamenssystemet. Dere bør derfor unngå å lage oppgaver som krever at kandidaten må laste opp filer i besvarelsen dersom dette ikke er helt nødvendig. Filopplastning kan ikke benyttes i fagkoder hvor eksamen skal gjennomføres i sikker nettleser (Safe Exam Browser, SEB)

Klart språk og universell utforming

Oppgaveteksten må være forståelig for kandidaten og skal skrives slik at kandidaten ikke misforstår oppgaven. Det at oppgaveteksten skal være tydelig, er ikke til hinder for at den kan være kompleks/sammensatt.

Universell utforming av eksamensoppgaver handler om å lage oppgavesett som flest mulig kan bruke, slik at man får minst mulig behov for spesialløsninger ved siden av. Universelt utformede oppgavesett er bra for alle, og nødvendig for noen. I oppgaveproduksjonen må man spesielt være bevisst på å bruke korrekte innstillinger ved bildebruk: bildetekst, alternativ tekst (alt-tekst), god bildeoppløsning, ikke bruke bilder av tekst samt bevisst bruk av kontrast og farger. Universell utforming handler også om logisk oppbygging av oppgaver og oppgavesett, riktig bruk av overskriftsnivåer, tabeller, punktlister, teksting av video/lydklipp og tydelige instruksjoner.

Lag en eksamen som er så rettferdig som mulig

Nedenfor er noen eksempler på hva dere må passe på for å unngå at oppgavene kan misforstås, virke provoserende eller diskriminerende.

- Oppgaven bør lages slik at den ikke favoriserer et bestemt kjønn.
- Oppgaven bør ikke inneholde ord på dialekt eller faste uttrykk som dere ikke kan anta er kjent for alle kandidater, f.eks. «å hoppe etter Wirkola».
- Emner som kan favorisere visse elevgrupper bør unngås. Et eksempel kan være en spanskeksamen der alle oppgaver er knyttet til fotball.
- Oppgaver som introduserer sensitive temaer, i fag der dette er relevant, bør formuleres på en måte som ikke virker unødvendig støtende på kandidater.

Gi tydelig informasjon om eksamen

Forsiden gir informasjon om eksamenstid og vekting

Oppdaterte forsidemaler med Novari IKS-logo skal benyttes. Forsiden skal gi informasjon om eksamenslengde, hvordan eksamen skal leveres og om det er spesielle hjelpemidler kandidaten trenger for å gjennomføre sin eksamen, for eksempel hodetelefoner eller webkamera. Spesielle hjelpemidler kan kun skrives inn i fag hvor dette er registrert i eksamensplanen før oppmeldingsperioden den aktuelle terminen. Forsiden skal også ha informasjon om vekting av oppgavene. Dersom det ikke presiseres noe, vil det signalisere at alle oppgaver skal vektes likt. I tillegg kan det vurderes om informasjon om vekting bør settes inn i de enkelte oppgavene.

Hjelpemidler til eksamen

I de nasjonale føringene for hjelpemidler til eksamen er det presisert at alle eksamensoppgaver skal utformes slik at de skal kunne løses uten bruk av hjelpemidler. Samtidig er det viktig at eksamen legger til rette for at kandidatene skal kunne bruke tillatte hjelpemidler på en hensiktsmessig måte. Dere finner disse føringene ved å følge denne lenka:

[Nasjonale føringer](#)

Fylkeskommunene har en felles oversikt over nettressurser som er tillatt å bruke under eksamen. Dere finner den nasjonale nettressurslisten ved å følge denne lenka: [Nasjonale nettressursliste](#) I tillegg kan hvert fylke åpne for noen lisensbaserte ressurser.

Dersom dere har sterke faglige ønsker om spesielle hjelpemidler til eksamen, f.eks. brukermanualer, lover og forskrifter, spesiell programvare, hodetelefoner, bruk av webkamera eller lignende, må dere ta dette opp med fagansvarlig i fylkeskommunen. Alle slike fagspesifikke behov må meldes inn fra fagansvarlige til Novari IKS' ekamenskoordinatorer (NEKO) i god tid før oppmeldingsperioden til den aktuelle eksamensperioden. Informasjonen vil da registreres i eksamensplanen og være tilgjengelig på kandidat.udir.no. Se tidsfrister i årshjulet for landssamarbeidet. Årshjulet finner dere ved å følge denne lenka: [Årshjul for eksamen](#)

Faglig og teknisk kvalitetssikring av oppgavesett

Oppgavesett må kvalitetssikres både faglig og teknisk. Fylkeskommunen avgjør om dette skal gjøres av oppgavenemnda/kvalitetssikrer og/eller av fagansvarlig i fylkeskommunen. Det anbefales at så mye som mulig av både faglig og teknisk kvalitetssikring gjøres før oppgavene sendes til språkvask og oversetting, for å unngå dobbelt arbeid med endringer i etterkant.

Faglig kvalitetssikring

Den faglige kvalitetssikringen bør gjøres underveis i arbeidet med oppgaveproduksjon. Spørsmål som kan være nyttige å stille:

- Måler oppgaven det den skal måle?
- Tester oppgavesettet en bredde av kompetansemålene som kan prøves til eksamen?
- Gir oppgavene kandidaten muligheten til å vise selvstendig kompetanse?
- Er valg av verb og faguttrykk i tråd med læreplanen?
- Er oppgavens omfang i tråd med eksamenslengden?
- Er oppgavene godt formulert og med gode instruksjoner?
- Fungerer oppgavene slik oppgavenemnda ønsker?
- Er formuleringene/bestillingene så tydelige at sensorene vil forstå dem likt?

Teknisk kvalitetssikring

Teknisk kvalitetssikring innebærer både automatisk og manuell kontroll av oppgavesettene.

Automatisk kontroll av oppgavesettet i EPS og PAS

Alle oppgavesett må kontrolleres både ved å gjennomføre «Teknisk kvalitetssjekk» i EPS og gjennom oversikten «Kvalitetssikrer» i PAS. Teknisk kvalitetssjekk sjekker innstillinger i enkeltoppgaver og oppgavesett. Røde feil må rettes. Gule feil må sjekkes, men det er ikke alltid de må rettes.

Kvalitetssikrer i PAS gir oversikt over alle eksamensoppgavene fylkeskommunen har ansvar for. Den samler informasjon både fra Teknisk kvalitetssjekk i EPS, pluss at den i tillegg sjekker opp mot innstillinger i eksamensplanen. Dersom det for eksempel er oppgaver som krever webkamera, men dette ikke er registrert i eksamensplanen, vil det fremkomme her. Det er kun fag med oppmeldte kandidater inneværende termin som er tilgjengelige i Kvalitetssikrer.

Manuell kontroll av oppgavesettet

Det er nødvendig å kontrollere oppgavesettet med øynene, fordi det er mange ting som ikke fanges opp i tekniske sjekker i EPS og PAS:

- Er oppgavesettets tekniske innstillinger korrekte: brødsmulesti, navigasjonsinnstillinger, informasjonssider og inndelinger?
- Har oppgavene i oppgavesettet riktig målform? Og tilhører riktig fag?
- Har forsiden riktig mal og er den korrekt utfylt?
- Kan oppgavene leses på liten skjerm (skrolling, for mye luft etc.)?
- Ved bildebruk: Er bildetekst med kilde og alternativ tekst (alt-tekst) korrekt satt opp? Er bildene av god kvalitet med høy nok oppløsning?

Retningslinjer for utvikling av eksamensveiledninger

I alle fag med lokalt gitt eksamen skal det være utarbeidet eksamensveiledning med vurderingskriterier. Veiledningen skal inneholde praktisk informasjon om eksamen, om hjelpemidler og vurderingskriterier. Den blir publisert på udir.no.

Oppdatering av innholdet i eksamensveiledningene gjøres ved behov, og etter avtale mellom fylkeskommune og oppgavenemnd. Eksamensveiledningene vil automatisk bli kopiert over til neste eksamensperiode. Fagansvarlig i hver fylkeskommune må påse at automatisk kopierte eksamensveiledninger ikke inneholder feil i f.eks. brødsmulesti, årstall eller eksamensperiode.

Novari IKS har utviklet maler som skal benyttes i arbeidet med utvikling av eksamensveiledningene. En del tekst er den samme for alle fag, mens noe er fagspesifikt og må fylles inn og redigeres. Kandidater og sensorer finner eksamensveiledningene på udir.no. Det skal ikke lenkes til dem i selve eksamensoppgaven. Eksamensveiledningen kan inneholde informasjon om oppgavetyper, antall oppgaver, struktur, vekting osv.

Vurderingskriterier

Utvikling av vurderingskriterier inngår i arbeidet med eksamensveiledningen for det enkelte fag. Eksamensveiledningen skal brukes både av kandidater i forkant av eksamen, og av sensorer under sensuren. Det er derfor viktig at vurderingskriteriene ikke er så spesifikke at de røper innholdet i oppgavene. Det anbefales å utarbeide vurderingskriterier som favner alle deler av læreplanen som er mulig å prøve til en skriftlig eksamen. Kriteriene trenger ikke å ta for seg hvert enkelt kompetansemål, men kan være mer overordnet og baseres på noen sentrale vurderingsområder i faget. I en del fag kan det være aktuelt å ta utgangspunkt i kjerneelementene i faget, dersom alle disse kan prøves til skriftlig eksamen. Andre sentrale inndelinger som ivaretar helheten i faget, kan også brukes.

I tillegg til vurderingskriteriene kan det i noen tilfeller være behov for å legge til oppgavespesifikke kriterier i selve eksamensoppgaven. Det er i slike tilfeller viktig at kriteriene skal hjelpe kandidaten til å besvare eksamensoppgaven best mulig. Slike kriterier kan være en del av oppgaveteksten og kommer i tillegg til eksamensveiledningen som publiseres før eksamen.

Sjekkliste for faglig kvalitetssikring av vurderingskriterier

Det er utarbeidet en sjekkliste med refleksjonsspørsmål for å sikre kvaliteten i vurderingskriteriene. En mer detaljert sjekkliste finnes også i forfatterverktøyet.

Grunnlaget for vurdering

Grunnlaget for vurdering i fag er kompetansemålene i læreplanen i faget. Kompetansemålene skal forstås i lys av teksten «Om faget» i læreplanen (§ 9-1).

- Er det noen kompetansemål/deler av læreplanen som ikke er mulig å prøve til skriftlig eksamen i faget?
- Favner kriteriene alle kompetansemålene som er mulig å prøve til eksamen?
- Ivaretar kriteriene kjerneelementene i faget?

Kompetansebegrepet

Sikrer kriteriene at det er kompetanse i tråd med kompetansebegrepet i LK20 som vurderes?

«Kompetanse er å kunne tilegne seg og anvende kunnskaper og ferdigheter til å mestre utfordringer og løse oppgaver i kjente og ukjente sammenhenger og situasjoner. Kompetanse innebærer forståelse og evne til refleksjon og kritisk tenkning.»

Dere kan lese mer om kompetansebegrepet her: [Kompetansebegrepet | udir.no](https://www.udir.no/om-udir/kompetansebegrepet)

Beskrivelse av kompetanse

Er kriteriene en positiv beskrivelse av kompetanse? Det bør ikke være beskrivelser av mangler eller fravær av kompetanse.

Bruken av vurderingskriteriene

- Er kriteriene basert på dimensjoner som alltid vil bli prøvd til eksamen i faget, uavhengig av oppgaveutforming?
- Er kriteriene generelle nok til at de gir handlingsrom i utforming av eksamensoppgavene?